

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2010

Beregninger basert på driftsgranskingene

REGNSKAPSTALL FOR 2008

FRAMREGNEDE TALL FOR 2009 OG 2010

**AVGITT
JUNI 2010**

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Generelt	1
1.2	Historisk om utviklingen av referansebruk	1
1.3	Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket	2
1.4	Årets referansebruksberegninger	3
2	PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE	5
2.1	Bygd på driftsgranskingene	5
2.2	Tilskuddsberegning	5
2.3	Registrert arbeid og kapital	5
2.4	Gjeldsandeler	6
2.5	Leid arbeid/arbeidsgiveravgift	6
3	FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	7
3.1	Generelt	7
3.2	Arbeidsforbruk	7
3.3	Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter	7
3.4	Avlingsnivået for øvrige vekster	8
3.5	Verdiendring på buskap og varelager	8
4	PRODUKTIVITETSENDRINGER	9
4.1	Beregningsmetode og forutsetninger	9
4.2	Skift i produktivitetsutviklingen	11
4.3	Resultat av produktivitetsberegningene	11
5	PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE	15
5.1	Korn	15
5.2	Poteter	15
5.3	Melkeprisen	15
5.4	Kjøtt	15
5.5	Ull	16
5.6	Annet	16
6	TILSKUDD	17
6.1	Pristilskudd	17
6.1.1	Grunntilskudd	17
6.1.2	Distriktstilskudd melk	17
6.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg	18
6.2	Driftstilskudd per foretak	19
6.3	Produksjonstilskudd per dyr	21
6.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	23
6.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv	23
6.6	Areal- og kulturlandskapstilskudd	24
6.7	Tilskudd til dyr på beite	27
6.8	Bunnfradrag	28

7	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	29
7.1	Oversikt	29
7.2	Årgangsindekser	32
7.3	Leid arbeid	33
7.4	Tilskudd	33
8	BEREGNINGSRESULTATER	35
8.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	35
8.2	Økologisk melkeproduksjon	54
8.3	Samdrifter i melkeproduksjon	55
8.4	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	59

1 Innledning

1.1 Generelt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppgjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992–1993) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke gjengitt i denne publikasjonen. En har valgt å presentere bare noen få sentrale resultatmål. For spesielt interesserte vil mer detaljerte beregningsresultater bli å finne på NILFs nettsider. Tallene for 2010 viser budsjetterte tall før jordbruksforhandlingene, dersom annet ikke er sagt. I tabell 8.14 er vist fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksavtalen i 2010.

1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk

Som følge av Stortingets vedtak den 1. desember 1975 «Om inntektsopptrappingen i landbruket», ble det et utvidet behov for å kunne sammenligne inntektsnivået i landbruket med inntektsnivået i industrien. Fra før av hadde en totalkalkylen for jordbruket, som viser det totale inntekts- og kostnadsnivået i næringen. Men behovet ble nå utvidet til å gjelde de forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Problemene omkring registrering av inntektsnivået i landbruket ble tatt opp i St.meld. nr. 14 (1976–77) «Om landbrukspolitikken» og i St.meld. nr. 80 (1978–79) «Om inntekt og levekår i landbruket».

En av de viktigste oppgavene Budsjettnemnda ble pålagt i de nevnte Stortingsdokumentene, var å utforme et sett av modellbruk og beregne årsverksinntekten på disse i samsvar med de retningslinjer som ble gitt i dokumentene. Videre å beregne et sammenveid gjennomsnitt av årsverksinntekten i modellbrukssystemet på grunnlag av en sammenveingsmodell med beregnede vektall for den enkelte modell.

Formålet med modellbrukene var å ha et måleinstrument som viste inntektene i jordbruket i forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter, og som kunne brukes til å sammenligne gjennomsnittlig inntektsnivå med gitte normer for effektivitet i jordbruk og industri.

Navnebyttet til referansebruksberegningene fra 1993 markerer et skille i bruken av materialet. Det var en tilpassing av de tidligere modellbruksberegningene etter de retningslinjer som St.prp. nr. 8 (1992–1993) satte. Sammenveid modellbruksinntekt blir ikke lenger nyttet til sammenligning av inntektsnivå og -utvikling i jordbruket med andre grupper, og ble derfor tatt ut av referansebruksberegningene. Likeledes ble kalkylemodellene, som var med i modellbrukssystemet først og fremst for beregning av sammenveid inntekt, tatt ut.

Grunnlaget for referansebrukene i perioden 1993–2000 var som for de tidligere modellene, et utvalg av bruk fra regnskapsundersøkelsene ved NILF. Bakgrunnsmaterialet for hvert referansebruk var 15–25 utvalgte typebruk i driftsgranskingsmaterialet sammenfattet i basismodeller. Budsjettnemnda justerte basismodellene etter prinsipper som var trukket opp for utarbeidelse av referansebrukene, og regnet fram materialet til det år forhandlingene fant sted.

Referansebrukene fra 1993 til 2000 nyttet i større grad enn modellbrukene, registrerte tall direkte uten normering eller annen justering. Men det ble fremdeles gjort enkelte justeringer i forhold til basismaterialet og fortsatt ble både arbeidsforbruket og kapitalen normert i beregningene.

Fra 2001 ble det i realiteten gjort et større brudd i referansebruksberegningene enn i 1993 selv om navnet denne gangen ikke ble endret. Referansebrukene ble lagt om i tråd med St.meld. nr. 19 (1999–2000). Det innebærer at man nytter grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid eller kapital. Ingen referansebruk er direkte sammenlignbare med referansebrukene en hadde fram til og med 2000.

1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket

Både på referansebrukene og i totalkalkylen for jordbruket er beregningene gjort ved den faktiske markedssituasjonen. Totalkalkylen omfatter hele jordbruket, mens referansebrukene dekker et utvalg av produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder. Inntektsutviklingen målt ved referansebrukene kan ikke uten videre sammenlignes med materialet i totalkalkylens normaliserte regnskaper. Blant annet er referansebrukene volumfaste og fanger dermed ikke opp produsentenes tilpasninger i framregningsperioden, og heller ikke den del av produktivitetsutviklingen som skyldes endringer i bruks- og besetningsstørrelser og endringer i bruksstrukturen (strukturutviklingen) ellers. Det er gjort egne produktivitetsberegninger for å ta hensyn til volumtilpasninger som i praksis vil skje i framregningsperioden (se kapittel 4). I totalkalkylens normaliserte regnskaper kommer alle effekter av produktivits- og strukturutviklingen til uttrykk. I totalkalkylen inntektsføres også en del statstilskuddsposter som ikke gir inntektsvirkning på referansebrukene.

For nærmere omtale av årsaker til forskjeller mellom referansebruksberegningene og totalkalkylens normaliserte regnskaper viser en til kapittel 8.4.

1.4 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 27 referansebruk presentert i de to tabellene 1.1 og 1.2 nedenfor. I 2007 ble det tatt inn to nye referansebruk, referansebruk 10 «Fjørfe kjøtt og planteprodukter» og referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt». Kapitlet med en kort beskrivelse av gruppen av Debio-godkjente bruk med økologisk melkeproduksjon, er likevel beholdt. I tillegg ble det i 2007 tatt inn et kapittel med noen resultater fra en analyse av driftsøkonomien i samdrifter i norsk melkeproduksjon som i sin helhet bygget på NILF-notat 2007-3 «Samdrifter i melkeproduksjon 2005». Dette kapitlet er i år oppdatert med de tilsvarende resultatene presentert i NILF-publikasjonen S-098-09 «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2008», NILF 2009.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1.1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 1.2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1.1 Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk		Antall bruk	
Nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2008
1	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	341
2	Korn. 333 dekar korn	Landet	88
3	Sau. 136 vinterføra sauer	Landet	93
4	Melkeproduksjon geit. 87 årsgeiter	Landet	20
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	38
6	Egg og planteprodukter. 4 645 høner + 139 dekar korn	Landet	13
7	Poteter og korn. 103 dekar poteter + 335 dekar korn	Landet	13
8	Storfeslakt/ammeku. 25 ammekyr	Landet	33
9	Frukt/bær og sau. 47 dekar frukt + 8 vinterføra sauer	Landet	25
10	Fjørfe kjøtt og planteprodukter. 80 383 fjørfe slakt	Landet	15

Tabell 1.2 Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk			Antall bruk i 2008
Nr.	Produksjon og omfang	Område	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	23
12	Melk og storfeslakt. < 15 årskyr (12)	Landet	101
13	Melk og storfeslakt. > 15 årskyr (24)	Landet	240
14	Melk (de 40 største brukene). 40 årskyr	Landet	40
15	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Østlandets flatbygder	33
16	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Østlandets andre bygder	58
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	18
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	35
19	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Vestlandet	63
20	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Trøndelag	70
21	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Nord-Norge	64
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	56
23	Korn. > 400 dekar korn (689 dekar korn)	Østlandet	19
24	Korn og korn/svin. 301 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	26
25	Sau. 100 vinterfôra sauer	Vestlandet	19
26	Sau. 171 vinterfôra sauer	Nord-Norge	19
27	Sau (25 største brukene). 229 v.f.sauer	Landet	25

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2008. Basisåret i beregningene er 2008, og disse tallene er som regel regnet fram til 2009 etter registrert prisutvikling i totalkalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2010 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalkalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når produktivitetsendringer er inkludert.

For å få et mest mulig stabilt materiale, har det vært et mål at referansebrukene bygger på mange faktiske bruk. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1.1). Geografi er prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i referansebruk (tabell 1.2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne publikasjonen, men er å finne på internettadressen:

<http://www.nilf.no/PolitikkOkonomi/Bm/Referansebruk.shtml>

2 Prinsipper for referansebruksberegninger basert på driftsgranskingene

---

2.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra 900–1 000 gardsbruk som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats i jordbruket på mellom 1 800 og 6 000 timer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å normalisere kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se avsnitt 3.3).

2.2 Tilskuddsberegning

Når en regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingene, vil ingen av typebrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene. Det at en har ulike satser avhengig av produksjonsomfang, bidrar også til å vanskeliggjøre sammenhengene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert i bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

2.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen.

I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

2.4 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

2.5 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

3 Fra driftsgranskingsbruk til referansebruk

3.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskningene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskningene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

3.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1 845 timer i et årsverk.

3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebrukene 7 og 10 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 3.1 Beregnet normalårsavling for poteter på referansebrukene 7 og 10 i 2008. Kg/daa

Ref. bruk	Område	2008
7	Landet	2 484
10	Landet	2 074

I tabellen nedenfor er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2008 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 1999–2008, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert fordi solgt bygg bare tilsvarer en avling på ca. 85 kg per dekar (23,0 dekar) og det ikke er solgt havre (12,6 dekar) i regnskapsåret 2008. Årsaken kan være at avling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Samtidig var avlingsnivået betydelig høyere for noen år siden. Det kan bli feil å normalisere opp solgt avling samtidig som referansebruket kan ha brukt en vesentlig del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Tabell 3.2 Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2008 på de enkelte referansebruk.
Kg korn med 15 prosent vann

Ref. bruk	Bygg 2008	Havre 2008	Hvete 2008
1	332		
2	405	424	473
5	392	433	492
6	361	374	430
7	466	394	506
8	334		
10	406	381	516
13	339		
14	350		
15	337		395
19	289		
20	367		
22	394	411	457
23	445	457	489
24	369	337	

3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

I 2008 var det svært gode epleavlinger. Avlingsnivået for epler lå 33 prosent over gjennomsnittet for siste tiåret. For pærer og plommer var avlingene gjennomsnittlige, mens det var et relativt godt år for moreller. Avlingsnivået for moreller lå 12 prosent over gjennomsnittet for de siste ti årene.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

3.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

4 Produktivitetsendringer

4.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2009 og 2010, er det gjort separate beregninger over endringer i produktivitet disse årene.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomfang/-bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn og korn/svin, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige produktivitetsutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 4.1 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 4.1 Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon – på referansebruk med driftsform korn og korn/svin	Stigningskoeffisient fra NILFs normalårsavlingsberegninger
Sum inntekter planteproduksjon – på øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med melk og storfeslakt	Sammenveid indeks for ku- og storfeslakt inklusive grunntilskudd
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn	Sum husdyrprodukt
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med sau	Sammenveid indeks for sauekjøtt inklusive grunntilskudd og ull
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn/svin	Sum gris
Tilskudd	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn/svin	Sammenveid indeks kraftfôr (50 %) og andre kostnader (50 %)
Sum variable og faste kostnader – på øvrige referansebruk	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabellen nedenfor er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 4.2 Antall jordbruksbedrifter med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2001–2008
Melk og storfeslakt	1	166
Korn	2	46
Sau	3	33
Korn/svin	5	18

Beregningen av produktivitetsendringer er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4 og 11–21 regnes forholdsvis ut fra produktivitetsberegningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 7, 22 og 23 regnes ut fra produktivitetsberegningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9, 25–27 regnes ut fra produktivitetsberegningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6, 10 og 24 regnes ut fra produktivitetsberegningene for korn/gris (nr. 5).

4.2 Skift i produktivitetsutviklingen

Det kan være et problem og det bidrar til usikkerhet at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i produktivitetsutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2001–2008 kan gi et dårlig bilde av produktivitetsutviklingen i perioden 2008–2010, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

4.3 Resultat av produktivitetsberegningene

I tabellen nedenfor er resultater for produktivitetsberegningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 4.3 Produktivitetsendringer, i 2008-priser og 1 845 timer per årsverk

Referanse- bruk	Trend (årlig endring, 2008-priser)						Per årsverk
	Plante- prod., kr/bruk	Husdyr- prod., kr/bruk	Direkte tilskudd, kr/bruk	Kostnader eks. kapi- tal, kr/bruk	Arbeids- forbruk, timer/bruk	Innt.kostn. (eks. avskr.)+tilsk., kr/bruk	Med eff. av endret arb.forbruk
Melk og							
1 storfeslakt	1 137	22 317	7 025	30 742	– 16	– 263	788
2 Korn	2 404	286	7 209	10 061	– 2	– 162	– 56
3 Sau	586	5 686	10 512	12 289	4	4 495	3 569
5 Korn/svin	5 977	41 869	10 075	52 237	– 6	5 684	3 942

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en produktivitetsøkning på 800 kroner per årsverk, som er nesten uforandret fra beregningene i fjor. Trendene for husdyrinntekter har sterkere stigning enn før, men kostnadene har økt enda mer. For bruk med driftsform sau øker produktiviteten med 3 600 kroner per årsverk ved årets beregninger. Dette er mindre enn ved tidligere års beregninger, og skyldes en betydelig kostnadsøkning.

Normalårsavlingens stigningskoeffisient beregnet i februar 2010 indikerer en årlig avlingsøkning for korn i alt på 2,4 kg per dekar. Tilsvarende tall ved beregningene i fjor var 4,2 kg per dekar. Gjennomsnittlig kornareal i perioden 2001–2008 for 46 bruk med driftsform korn var 318 dekar, det samme som ved beregningene i fjor. Med en årlig avlingsøkning på 2,4 kg per dekar blir det 763 kg per bruk. Totalkalkylens pris for korn i alt i 2008 var 1,937 kr per kg. Det blir 1 478 kroner per bruk i årlig produktivitetsvekst som følge av avlingsøkning. I tillegg kommer at arealet på brukene øker. Arealtrenden er 1,18 dekar per år. Med en normalårsavling i 2008 på 404 kg per dekar blir det 477 kg per bruk. Inntektsøkningen som skyldes økt areal utgjør 926 kroner per bruk. Når man summerer alle inntekter og kostnader blir det en årlig nedgang på 162 kroner per bruk, som blir til en nedgang på 100 kroner per årsverk når man tar hensyn til reduksjonen i arbeidsforbruk.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en produktivitetsøkning på 3 900 kroner per årsverk. Tilsvarende tall i fjor var 9 300 kroner per årsverk. Gjennomsnittlig kornareal i perioden 2001–2008 for 18 bruk var 344 dekar, opp fra 308 dekar ved beregningene i fjor. En årlig avlingsøkning på 2,4 kg per dekar som for ensidig kornproduksjon, gir 826 kg per bruk. Med kornpris i 2008 på 1,937 kr per kg blir det 1 600 kroner per bruk i årlig produktivitetsvekst som følge av avlingsøkning. I tillegg kommer at arealet på brukene øker. Areal-trenden er 5,59 dekar per år. Med en normalårsavling i 2008 på 404 kg per dekar blir det 2 258 kg per bruk. Inntektsøkningen som skyldes økt areal utgjør 4 377 kroner per bruk. Når inntekter og kostnader summeres gir det en økning på 5 684 kroner per bruk og 3 900 kroner per årsverk. Størstedelen av produktivitetsøkningen for korn/svin kan forklares med økte kjøttinntekter. Kostnadene har riktignok økt mer enn inntektene, så den årlige produktivitetsøkningen er 5 400 kroner lavere ved årets beregning sammenlignet med fjor-årets.

I de to tabellene nedenfor er vist utslag av de beregnede produktivitetsendringene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i priser for henholdsvis 2009 og 2010.

Tabell 4.4   **Utslag av produktivitetsendringer på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk**

			2009	2010
1	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	700	2 300
2	Korn. 333 dekar korn	Landet	– 2 600	– 3 400
3	Sau. 136 vinterfôra sauer	Landet	3 600	8 600
4	Melkeproduksjon geit. 87 årsgeiter	Landet	800	2 500
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	2 000	4 700
6	Egg og planteprodukter. 4 645 høner + 139 dekar korn	Landet	1 700	4 100
7	Poteter og korn. 103 dekar poteter + 335 dekar korn	Landet	– 5 000	– 6 700
8	Storfeslakt/ammeku. 25 ammekyr	Landet	2 600	6 200
9	Frukt/bær og sau. 47 dekar frukt + 8 vinterfôra sauer	Landet	5 000	12 000
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 80 383 fjorfeslakt	Landet	2 500	5 800

Tabell 4.5   Utslag av produktivitetsendringer på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk

			2009	2010
11	Økologisk melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	800	2 600
12	Melk og storfeslakt. < 15 årskyr (12)	Landet	600	1 900
13	Melk og storfeslakt. > 15 årskyr (24)	Landet	800	2 500
14	Melk (de 40 største brukene). 40 årskyr	Landet	700	2 400
15	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Østlandets flatbygder	800	2 500
16	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Østlandet andre bygder	700	2 300
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rogal., Jæren	800	2 700
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder og Rogaland andre bygder	600	2 100
19	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Vestlandet	700	2 200
20	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Trøndelag	700	2 300
21	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Nord-Norge	800	2 500
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	- 1 200	- 1 600
23	Korn. > 400 dekar korn (689 dekar korn)	Østlandet	- 4 400	- 5 900
24	Korn og korn/svin. 301 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	1 700	4 100
25	Sau. 100 vinterfôra sauer	Vestlandet	3 500	8 300
26	Sau. 171 vinterfôra sauer	Nord-Norge	4 500	10 700
27	Sau (25 største brukene). 229 v.f.sauer	Landet	5 100	12 200

5 Priser på enkelte poster på referansebrukene

5.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2008 er lik den beregnede budsjettprisen for 2009 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2008/2009. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2009 lik budsjettprisen for 2010 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2010 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2009. Her i referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2010, lagt inn i tabell 8.14 som viser fullt utslag (helårsvirkning) av den framforhandlede avtalen.

5.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper og med eventuelle målprisendringer fastsatt i årets jordbruksoppgjør.

5.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2008 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs. at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut. Driftstilskuddet er naturligvis også holdt utenfor prisberegningen. Framregningen fra 2008 blir gjort på grunnlag av totalalkylen.

5.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalalkylen. Prisene i driftsgranskningene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

5.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

5.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 2,1 prosent fra 2008 til 2009 og med 2,0 prosent fra 2009 til 2010. I relative tall blir dette:

$$2008 = 100,0 \quad 2009 = 102,1 \quad 2010 = 104,2$$

6 Tilskudd

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

Ved jordbruksoppgjøret 2008 ble det dessuten bestemt å foreta en ekstrabetaling i 2008 på 800 kroner per foretak som var tilskuddsberettiget ved utbetalingen i februar 2008, det vil si fra søknadsomgangen for produksjonstilskudd i august 2007. Denne ekstra utbetalingen av produksjonstilskudd ble gjort i oktober 2008.

Tilskuddssatsene etter jordbruksavtalen 2010 er tatt med, selv om de fleste resultattallene som presenteres senere, er før avtale.

6.1 Pristilskudd

6.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn den faktiske utbetalingen av grunntilskuddene, etter samme prinsipp som i totalkalkylen, når det gjelder kjøtt (vedtatte satsendringer til 2009, budsjettåret 2010 og til 2011). For geitemelk utbetales vedtatt sats.

Tabell 6.1 Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2007	2008	2009	2010	2011 ¹
Kumelk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Geitemelk	247,00	277,00	291,00	311,00	311,00
Storfe kjøtt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sauel kjøtt	370,00	368,00	368,00	368,00	368,00
Geitel kjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00	515,00

1) Foreløpige satser

6.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 6.2 Satser for distriktstilskudd melk. Øre per liter

Sone	2007	2008	2009	2010	2011 ¹
A og O	0	0	0	0	0
B	8	9	11	11	11
C	25	26	28	28	28
D	34	35	37	39	39
E	44	45	47	49	49
F	57	58	60	62	62
G	82	83	85	87	87
H	103	104	106	108	108
I	161	162	164	166	166
J	170	171	173	175	175

1) Foreløpige satser

6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabellene nedenfor.

Tabell 6.3 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2008	2009	2010	2011 ¹
1	0	0	0	0
2	435	455	455	455
3	685	705	705	705
4	1 080	1 100	1 100	1 100
5	1 140	1 160	1 160	1 160

1) Foreløpige satser

Tabell 6.4 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2008	2009	2010	2011 ¹
1	0	0	0	0
2	435	455	455	455
3	685	705	705	705
4	1 280	1 300	1 300	1 300
5	1 330	1 350	1 350	1 350

1) Foreløpige satser

Tabell 6.5 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2008	2009	2010	2011 ¹
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	540	540	540	510
5	540	540	540	540
Vestlandet og Agder ²	84	94	110	110

1) Foreløpige satser

2) Gjelder i tillegg til Vestlandet også for Agder-fylkene fra og med 2009

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppgjøret i 2004 ble satsen for Nord-Norge økt med 60 øre til 100 øre per kg egg mens satsen for de øvrige distriktene ble beholdt uendret på 40 øre per kg. Ved jordbruksoppgjøret i 2006 ble begge satsene økt med 5 øre per kg. Ved jordbruksoppgjørene i 2007, 2008, 2009 og 2010 ble disse satsene på henholdsvis 105 og 45 øre per kg beholdt uendret. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

6.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon. Ved jordbruksoppgjøret i 2001 ble tilskuddet lagt om fra å være gitt per liter melk oppad begrenset til henholdsvis 30 000 og 15 000 liter, til at det fra og med utbetalingene i 2002 blir gitt som et tilskudd per dyr. Samtidig ble utbetalingen av driftstilskuddet endret slik at beløpet fra 1. januar 2002 betales ut i to terminer sammen med øvrige tilskudd fra Statens landbruksforvaltning (februar og juni). Tidligere var det meieriene som betalte ut beløpet månedlig sammen med melkeoppgjøret. Maksimalt tilskudd blir oppnådd ved 5 kyr eller ved 27 geiter.

Tabell 6.6 Driftstilskudd per foretak. Kroner per foretak per år og kroner per dyr per år

	2008	2009	2010	2011 ¹
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>				
Sør-Norge ²	59 800	65 800	81 800	93 000
Sør-Norge Jæren	59 800	65 800	81 800	88 000
Sør-Norge Oslofjorden ³	64 700	70 700	86 700	93 000
Nord-Norge	65 600	71 600	87 600	99 000
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>	65 600	71 600	87 600	99 000
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>				
Sør-Norge ² , kroner per ku	11 960	13 160	16 360	18 600
Sør-Norge Jæren, kroner per ku	11 960	13 160	16 360	17 600
Sør-Norge Oslofjorden ³ , kr per ku	12 940	14 140	17 340	18 600
Nord-Norge, kroner per ku	13 120	14 320	17 520	19 800
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kroner per geit</i>	2 430	2 652	3 244	3 666

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren og Oslofjorden

3) Gjelder fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus, og i tillegg kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke

Ved jordbruksoppgjøret 2002 ble satsene for driftstilskudd melk satt 5 000 kroner høyere per foretak i fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus enn for driftstilskudd Sør-Norge. Ved jordbruksoppgjøret i 2003 ble dette området med høyere sats for driftstilskudd melk i Oslofjordområdet utvidet til også å gjelde kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke. I referansebruksberegningene er denne ordningen med høyere sats regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk i disse områdene bak det enkelte referansebruk.

Videre ble det fra 01.07.02 etablert et driftstilskudd i spesialisert kjøttfeproduksjon med en sats på 1 000 kroner per ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og 40 000 kroner per foretak for foretak med mer enn 40 ammekyr. Ved jordbruksoppgjøret i 2005 ble den øvre grensen i intervallet for dyretall i tilskuddsordningen endret slik at maksimalt driftstilskudd per foretak ble utbetalt ved et dyretall på 50 ammekyr eller mer. Ved jordbruksoppgjøret i 2007 ble satsene økt til 1 420 kroner per ammeku for foretak med 6 til 50 ammekyr og maksimalt 71 000 kroner per foretak med 50 ammekyr eller mer. Fram til og med 2008 ble dette tilskuddet ikke gitt til foretak som mottar driftstilskudd i melkeproduksjon. Ved jordbruksoppgjøret i 2008 ble dette endret slik at foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner. Videre ble satsene økt til 1 640 kroner per ammeku og maksimalt 82 000 kroner per foretak. Ved jordbruksoppgjøret i 2009 ble satser og maksimalbeløp beholdt uendret. Ved jordbruksoppgjøret i 2010 ble satsene økt til 1 980 kroner per ammeku for foretak med 6 til 50 ammekyr og maksimalt 99 000 kroner per foretak med 50 ammekyr eller mer.

Ved jordbruksoppgjøret 2007 ble det opprettet et nytt driftstilskudd til sau over ett år med et maksimalbeløp på 7 500 kroner per foretak. For foretak med færre enn 50 sauer over ett år, var satsen 150 kroner per dyr. Tilskuddet ble ikke gitt til foretak som mottok driftstilskudd i melkeproduksjon eller i spesialisert kjøttfeproduksjon, og det ble ikke gitt til foretak

med færre enn 10 sauer over ett år. Ved jordbruksoppgjøret i 2008 ble driftstilskuddet tatt bort igjen og tilsvarende midler ble i stedet innpasset i husdyrtilskuddet til sau.

6.3 Produksjonstilskudd per dyr

Produksjonstilskuddet per dyr er avgrenset til maksimalt kr 220 000 per søker for 2008, kr 240 000 per søker for 2009 og kr 250 000 per søker for 2010. Beløpsavgrensingen ble ved årets jordbruksavtale holdt uendret på kroner 250 000 for 2011. Produksjonstilskuddet per dyr utbetales to ganger i året etter søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kommer utbetalingene først i februar neste år. Produksjonstilskuddet per dyr etter jordbruksoppgjøret 2009/2010 ble derfor først utbetalt i 2010 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.09, mens endringene i produksjonstilskuddet per dyr med virkning for tellingen per 31.12.09 blir utbetalt andre halvår 2010. I denne publikasjonen er ingen endringer som følge av jordbruksoppgjøret 2010 innarbeidet i resultatene for 2010. I stedet er helårsutslaget av endringer som følge av årets jordbruksavtale presentert i tabell 8.14.

Ved jordbruksoppgjøret 2003 ble det innført et tilskudd til lammeslakt for å stimulere til økt kjøttkvalitet og avdrått i saueholdet. På samme måte ble det for å stimulere til økt kjøttproduksjon på kje, innført et tilskudd til klassifiserte kjeslakt over 3,5 kg. I tillegg ble det foretatt en justering av vilkårene for dyretilskuddet til sau og ammegeit ved at dyr under 1 år ikke lenger blir berettiget dyretilskudd. For å kompensere for reduksjonen i antall støtteberettigede dyr, ble det foretatt en teknisk justering av satsgruppene og størrelsen på satsene.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for de to regnskapsårene og vedtatte satser for budsjettåret.

Tabell 6.7 Produksjonstilskudd per dyr 2008, 2009, 2010 og 2011¹

Dyreslag	Sats, kroner per dyr per år				
	Intervall	2008	2009	2010	2011 ¹
Melkeku	1–16	3 120	3 340	3 500	3 700
	17–25	1 584	1 584	1 744	1 744
	26–50	396	396	556	556
Storfe	1–250	786	786	787	787
Melkegeit	1–125	900	1 120	1 120	1 120
	126–250	412	412	412	412
Ammekyr på melkebruk	1–16	3 120	3 340	3 510	3 810
	17–25	1 584	3 340	3 510	3 810
	26–50	396	1 000	1 400	1 450
Ammekyr utenfor melkebruk	1–16	3 120	3 340	3 510	3 810
	17–25	1 584	3 340	3 510	3 810
	26–50	396	1 000	1 400	1 450
Sau og ammegeit, over 1 år per 1. januar	1–50		900	930	1 010
	1–75	624			
	51–75		704	734	799
	76–100	543	704	734	799
	101–200	250	270	270	270
	201–300	113	133	133	133
Utegangersau (alle)	1–300	113	180	180	180
Lammeslakt	Kvalitet O og bedre	150	175	179	179
	Kvalitet O–	63	63	63	63
	Kvalitet P+	0	0	0	0
	Kvalitet P og P–	0	0	0	0
Kjeslakt	Over 3,5 kg	63	80	80	80
Avlsgris Sør-Norge ²	1–35	914	914	915	765
Avlsgris Jæren	1–35	914	914	915	615
Avlsgris Nord-Norge	1–35	1 202	1 202	1 202	1 052
Avlsgris	36–70	0	0	0	0
Slaktegris ²	1–1 400	28	28	28	20
Slaktegris Jæren	1–1 400	28	28	28	16
Verpehøner Sør-Norge	1–5 000	12	12	12	10
Verpehøner Nord-Norge	1–1 000	26	26	26	24
Verpehøner Nord-Norge	1 001–5 000	12	12	12	10

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabellen nedenfor. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for produksjonstilskudd husdyr som er oppgitt i tabell 6.7 foran.

Tabell 6.8 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, 2008, 2009, 2010 og 2011¹.
Kroner per dyr per år

Dyreslag	2008		2009		2010 og 2011 ¹	
	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku	1 500	1 752	1 550	1 802	1 550	1 802
Ammeku	944	1 320	994	1 370	995	1 370
Andre storfe	284	420	300	435	300	435
Melkegeit og ammegeit	70	90	70	90	70	90
Sau over 1 år per 1. januar	200	260	220	280	220	280
Lammeslakt	9	9	30	30	34	34
Avlsgris	300	300	300	300	300	300
Slaktegris	200	200	200	200	200	200

1) Foreløpige satser

6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebruks-systemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 01.01.1996. Ved jordbruksoppkjørene i 2006 og 2007 ble både maksimalbeløpet per driftsenhet og tilskuddssatsene per dyr økt, med 3 prosent i 2006 og 7 prosent i 2007. Ved jordbruksoppkjøret i 2008 ble maksimalbeløpet hevet til 58 000 kroner mens satsene ble økt med 5 prosent. Ved jordbruksoppkjøret i 2009 ble maksimalbeløpet hevet til 61 000 kroner mens satsene ble økt med 4,5 prosent. Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble maksimalbeløpet hevet til 64 000 kroner og satsene per dyr økt med 5 prosent.

Ved jordbruksoppkjøret i 2004 ble partene enige om å avvikle ordningen med forskuddsutbetaling av tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Fra 2005 blir all utbetaling av avløsertilskuddet gjennomført i juni/juli måned. For å unngå større likviditetsproblemer for produsentene i omleggingsåret 2005, ble det dette året utbetalt et særskilt «omleggingstilskudd» i form av en engangsutbetaling gitt som et direkte tilskudd. Fra og med 2006 blir det bare betalt ut sluttoppgjør for det foregående året ved utbetalingene av produksjonstilskudd i juni/juli.

6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebruks-systemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppkjøret i 2006 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 850 til 1 030 kroner. Ved jordbruksoppkjøret i 2007 ble det ikke gjort endringer i ordningen. Ved jordbruksoppkjøret i 2008 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 030 til

1 130 kroner og ved jordbruksoppkjøret i 2009 fra 1 130 til 1 200 kroner. Ved jordbruksoppkjøret 2010 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 200 til 1 250 kroner.

6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2008, 2009, 2010 og 2011 er vist i tabellene 6.8–6.11.

Tabell 6.9 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2008.
Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5	6	7	
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	196							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	0–200	75	0	99	198	226	256		
	> 200	50	0	50					
Korn	0–800	107	159	247					
	> 800	96	146	232					
Potet	Alt areal	50					900		
Grønnsaker	0–30	400					1 500		
	31–60	200							
Frukt og bær	0–30	550				800	1 150		
	31–40	500				800			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	300							
Poteter	Alt areal	500							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000							
Grønngjødsling	Alt areal	363 ¹							
Annet økologisk areal	Alt areal	75 ²							
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250							

1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 196 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd til grønngjødslingsarealer er 559 kroner per dekar

2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.10 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2009.
Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–200	75	0	99		208	236	266
	> 200	50	0	50				
Korn	0–800	107	159		247			
	> 800	96	146		232			
Potet	Alt areal	50					900	
Grønnsaker	0–60	400					1 500	
Frukt og bær	0–40	550			800	1 150		
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ¹						
Annet økologisk areal	Alt areal	75 ²						
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250						

1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kroner per dekar

2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.11 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2010.
Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5	6	7	
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	191							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	0–200	75	0	99	208	236	266		
	> 200	50	0	50				266	
Korn	0–800	107	159	247					
	> 800	96	146	232					
Potet	Alt areal	50					900		
Grønnsaker	0–60	400					1 500		
Frukt og bær	0–40	550				1 000	1 150		
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	300							
Poteter	Alt areal	500							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000							
Grønngjødsling	Alt areal	500 ¹							
Annet økologisk areal	Alt areal	75 ²							
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250							

1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kroner per dekar

2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.12 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2011¹.

Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–200	75	0	99	208	236	266	
	200–250	75	0	99	208	236	266	
	> 250	50	0	50				266
Korn	0–800	113	165	236				
	> 800	102	152	221				
Potet	Alt areal	65					915	
Grønnsaker	0–80	450					1 550	
Frukt og bær	0–40	650			1 100	1 150		
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	400 ²						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ³						
Annet økologisk areal	Alt areal	75 ⁴						
Omleggingstilskudd ^{5,6}	Alt areal	250						

1) Foreløpige satser

2) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kroner per dekar

3) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kroner per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kroner per dekar

4) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

5) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk

6) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

6.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppgjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal per beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble det innført et nytt beitetilskudd fra beitesesongen 2006 med første utbetaling i februar 2007. Det nye tilskuddet omfatter alle beitedyr som beiter et minimum antall uker per år. Tilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeiter, innmarksbeiter og dyrka jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstiller minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 6.13 Satser for tilskudd til dyr på beite for 2008, 2009, 2010 og 2011¹.

Kroner per dyr per år

Dyreslag	Inter- vall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2008	2009	2010	2011 ¹
Utmarksbeitetilskudd:							
Kyr, storfe og hester	Alle dyr	Alle	8 (5) ²	250	250	300	330
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	8 (5) ²	85	85	95	115
Beitetilskudd:							
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	1–4	16	200	250	350	400
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	5–7	12	200	250	350	400
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1–4	16	25	35	60	60
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5–7	12	25	35	60	60

1) Foreløpige satser

2) 8 uker i 2008 og 2009, 5 uker f.o.m. 2010

6.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Ved jordbruksoppkjøret i 2007 ble dette generelle bunnfradraget satt ned med 1 000 kroner til 4 000 kroner per foretak per år. Ved jordbruksoppkjøret i 2008 ble fradraget satt ned ytterligere 1 000 kroner til 3 000 kroner per foretak per år. Ved jordbruksoppkjørene i 2009 og 2010 ble dette fradraget videreført uendret.

7 Framregningsgrunnlag

7.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Fukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er, blir forklart i neste avsnitt. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 6.

I tabellen nedenfor er framregningsgrunnlaget vist i tre kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2008 til 2009, fra 2009 til 2010 før avtale og den siste kolonnen viser hvordan effekten av jordbruksoppgjøret 2010 er regnet inn. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i avsnitt 7.2–7.4.

Tabell 7.1 Framregningssatser fra 2008 til 2009, fra 2009 til 2010 og framregningsgrunnlag for å vise helårsvirkningen av jordbruksoppgjøret 2010

	Endring i totalkalkylen fra 2008 til 2009 ¹	Endring i totalkalkylen fra 2009 til 2010 ¹	Framregnings- grunnlag for å regne effekt av jordbruks- oppgjøret 2010 (i forhold til 2010)
INNETEKTER			
Bygg	+ 14 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	0
Havre	+ 14 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	- 3 øre/kg
Hvete	+ 10 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	0
Annet korn	105,6 % *	100,0 % *	100,0 %
Erter	105,8 %	99,6 %	100,0 %
Oljefrø	105,4 % *	100,0 % *	100,0 %
Poteter	+ 12 øre/kg *	+ 17 øre/kg *	+ 15 øre/kg
Grovfôr	105,9 %	101,6 %	101,3 %
Grasfrø	100,3 %	97,7 %	101,3 %
Frukt og bær	107,3 % *	104,9 % *	103,1 %
Andre planteprodukter	111,4 %	100,9 %	103,1 %
Sum planteprodukter			
Storfe, melk	+ 32 øre/kg	+ 7 øre/kg	+ 13 øre/kg
Storfe, livdyr	107,7 %	99,3 %	102,1 %
Kuslakt	+ 284 øre/kg	- 28 øre/kg ²	102,1 %
Annet storfeslakt	+ 284 øre/kg	- 28 øre/kg ²	102,1 %
Geit, melk	+ 32 øre/kg	+ 7 øre/kg	+ 13 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	103,2 %	100,0 %	101,3 %
Slaktegris	+ 14 øre/kg	+ 43 øre/kg	+ 63 øre/kg
Purker og råner, livdyr/slakt	100,6 %	101,9 %	102,2 %
Smågris	100,6 %	101,9 %	102,2 %
Sau, livdyr og slakt	98,3 %	102,5 %	103,2 %
Sau, ull	- 120 øre/kg	+ 92 øre/kg	0
Fjørfe, egg	+ 101 øre/kg	- 14 øre/kg	+ 42 øre/kg ³
Fjørfekjøtt	101,7 %	102,3 %	101,3 %
Andre inntekter husdyrhold	103,2 %	100,0 %	101,3 %
Sum husdyrprodukter			
Leieinntekter (maskindel)	102,6 %	101,8 %	100,0 %
Andre inntekter	102,1 %	102,0 %	100,0 %
Sum inntekter før tilskudd			
Tilskudd i alt			
INNETEKTER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

2) På referansebruk 11, «Økologisk melk og storfeslakt», er prisen på kuslakt og annet storfeslakt redusert med ytterligere 3 kroner per kg i budsjettåret 2010

3) Det er regnet utslag av den avtalte målprisøkningen (70 øre/kg) på 60 prosent av foretakene

---

KOSTNADER

Såkorn	105,9 %	106,4 %	100,0 %
Settepoteter	113,4 %	105,3 %	105,1 %
Såvarer og planter	106,2 %	96,2 %	102,0 %
Handelsgjødsel	172,4 %	73,8 %	102,0 %
Kalk	111,7 %	106,8 %	102,0 %
Plantevernmidler	122,9 %	113,3 %	102,0 %
Konserveringsmidler	111,5 %	100,4 %	102,0 %
Kraftfôr	110,4 %	100,6 %	99,7 %
Annet innkjøpt fôr	110,4 %	100,6 %	102,0 %
Diverse til husdyrholdet	102,1 %	102,0 %	102,0 %
Innkjøp av dyr	103,2 %	100,0 %	102,0 %
Andre forbruksartikler	102,1 %	102,0 %	102,0 %

Sum variable kostnader

Leid arbeid	102,8 S	103,4 S	102,0 %
Mask. og redskaper, vedl.h.	103,8 %	103,3 %	102,0 %
Traktorer, vedlikehold	103,8 %	103,3 %	102,0 %
Skurtresker, vedlikehold	103,8 %	103,3 %	102,0 %
Yrkesbil, vedlikehold	101,9 %	101,7 %	102,0 %
Driftsbygninger, vedlikehold	102,5 %	102,4 %	102,0 %
Jord, grøfter, vannanl., vedl.h	94,0 S	102,1 S	102,0 %
Drivstoff	79,7 %	105,7 %	102,0 %
Leie av dyr	102,1 %	102,0 %	102,0 %
Leie av kvote	102,1 %	102,0 %	102,0 %
Leie av maskiner	102,1 %	102,0 %	102,0 %
Leie av bygninger	102,1 %	102,0 %	102,0 %
Jordleie	102,1 %	102,0 %	102,0 %
Forsikring	102,1 %	102,0 %	102,0 %
Elektrisk kraft	94,3 %	118,3 %	102,0 %
Adm. og andre faste kostn.	102,1 %	102,0 %	102,0 %

Sum faste kostnader

Avskrivning., mask. og redsk.	103,3 S	103,4 S	100,0 %
Avskrivninger, traktorer	101,7 S	102,0 S	100,0 %
Avskrivninger, skurtresker	101,7 S	101,8 S	100,0 %
Avskrivninger, yrkesbil	100,9 S	100,8 S	100,0 %
Avskrivning., driftsbygninger	105,2 S	105,1 S	100,0 %
Avskrivn., jord, veger, vann.	104,2 S	103,9 S	100,0 %
Avskrivning., kontormaskiner	101,9 S	102,1 S	100,0 %

Sum avskrivninger

KOSTNADER I ALT

---

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

RESULTATREGNING

Inntekter i alt			
– Kostnader i alt			
= Driftsoverskudd			
+ Leid arbeid	102,8 S	103,4 S	102,0 %
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	67,6 %	83,7 %	100,5 %
– Jordbrukets andel av kår	102,1 %	102,0 %	100,0 %
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk			
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive produktivitetsendringer			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

7.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for maskiner og redskaper (20 år), traktor (20 år), skurtresker (20 år), yrkesbil (15 år) og byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

Begrepet årgangsindeks fortjener en nærmere forklaring. En bruker kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 7.2 Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Indeks	311,6	313,0	318,0	325,1	327,6	340,1	347,2	354,2
Årgangsindeks						321,91	328,18	335,22
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,019	1,041

Årgangsindeksen for 2008 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2004–2007 pluss halvparten av indeksen for det første året (2003) og halvparten av indeksen for det siste året (2008) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2009 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2004–2009 og for 2010 for årene 2005–2010.

7.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2008 = 100,0 \quad 2009 = 102,8 \quad 2010 = 106,3$$

For 2010 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,4 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå brukte før lønnsoppgjørene 2010.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

7.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

8 Beregningsresultater

Resultater fra referansebruksberegningene 2008–2010 er presentert nedenfor.

8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteliggingen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 8.6–8.9 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 8.10–8.14.

I 2008, 2009 og 2010 er det generelle fradraget 54 200 kroner og maksimalt fradrag 142 000 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 328 600 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 59 300 kroner forutsatt 33 prosent marginalsatt.

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive produktivitetsendringer. Verken inntektsfradrag ved skatteliggingen eller utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn. Kroner per årsverk

	2008	2009	2010
1 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	197 300	219 200	242 300
2 Korn, 333 dekar korn. Landet	125 900	94 200	119 500
3 Sau, 136 vinterfôra sauer. Landet	149 300	154 900	179 600
4 Melkeproduksjon geit, 87 årsgeiter. Landet	210 400	235 100	261 400
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	271 100	235 100	257 300
6 Egg og planteprodukter, 4645 høner + 139 dekar korn. Landet	234 100	265 500	264 200
7 Poteter og korn, 103 daa poteter + 335 daa korn. Landet	247 200	230 200	274 600
8 Storfeslakt/ammeku, 25 ammekyr. Landet	107 800	129 400	154 100
9 Frukt/bær og sau, 47 dekar frukt + 8 v.f. sauer. Landet	208 700	224 900	252 100
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 80383 fjorfeslakt. Landet	334 100	274 700	321 600

Tabell 8.2 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive produktivitetsendringer. Verken inntektsfradrag ved skatteliggingen eller utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn. Kroner per årsverk

	2008	2009	2010
11 Økologisk melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	216 400	246 600	254 900
12 Melk og storfeslakt, < 15 årskyr (12). Landet	160 900	177 700	199 300
13 Melk og storfeslakt, > 15 årskyr (24). Landet	208 900	232 200	256 000
14 Melk, 40 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	202 400	235 900	263 400
15 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Østlandets flatbygder	214 300	240 100	261 400
16 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Østlandets andre bygder	196 000	217 300	238 800
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	227 000	257 400	287 000
18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	176 000	202 200	228 500
19 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Vestlandet	182 700	203 200	227 600
20 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Trøndelag	193 800	216 200	238 800
21 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Nord-Norge	208 200	229 300	254 000
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	58 100	35 500	57 400
23 Korn, > 400 dekar korn (689 dekar korn). Østlandet	216 600	160 100	192 800
24 Korn og svin, 301 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	232 900	216 600	235 300
25 Sau, 100 vinterfôra sauer. Vestlandet	144 400	150 500	169 800
26 Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge	186 900	191 100	219 200
27 Sau, 25 største sauebrukene, 229 vinterfôra sauer. Landet	213 300	214 600	249 500

**Tabell 8.3 Resultatregning for hvert referansebruk. Verken inntektsfradrag ved skattelig-
ningen eller utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn. Kroner**

1 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	341 bruk		
	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 187 444	1 267 270	1 304 227
– Kostnader i alt	855 929	915 569	921 160
= Driftsoverskudd	331 515	351 701	383 067
+ Leid arbeid	93 375	95 990	99 258
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	51 978	35 116	29 379
– Jordbrukets andel av kår	3 800	3 880	3 958
= Vederlag til arbeid og egenkapital	369 112	408 695	448 988
/ Antall årsverk	1,870	1,870	1,870
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	197 337	218 500	240 041
+ Produktivitetsendringer	0	700	2 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	197 337	219 200	242 341

2 Korn, 333 dekar korn. Landet	88 bruk		
	2008	2009	2010
Inntekter i alt	446 040	464 275	465 663
– Kostnader i alt	357 678	399 142	390 688
= Driftsoverskudd	88 362	65 133	74 975
+ Leid arbeid	4 061	4 175	4 317
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	26 969	18 220	15 243
– Jordbrukets andel av kår	3 062	3 127	3 189
= Vederlag til arbeid og egenkapital	62 392	47 961	60 860
/ Antall årsverk	0,495	0,495	0,495
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	125 944	96 814	122 852
+ Produktivitetsendringer	0	– 2 600	– 3 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	125 944	94 214	119 452

3 Sau, 136 vinterfôra sauer. Landet

	93 bruk		
	2008	2009	2010
Inntekter i alt	509 342	530 180	549 392
– Kostnader i alt	358 692	384 133	383 817
= Driftsoverskudd	150 650	146 047	165 575
+ Leid arbeid	43 522	44 741	46 264
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	17 842	12 054	10 085
– Jordbrukets andel av kår	1 760	1 797	1 833
= Vederlag til arbeid og egenkapital	174 570	176 937	199 921
/ Antall årsverk	1,169	1,169	1,169
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	149 319	151 344	171 003
+ Produktivitetsendringer	0	3 600	8 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	149 319	154 944	179 603

4 Melkeproduksjon geit, 87 årsgeiter. Landet

	20 bruk		
	2008	2009	2010
Inntekter i alt	840 962	901 979	944 559
– Kostnader i alt	540 456	571 924	578 235
= Driftsoverskudd	300 506	330 055	366 324
+ Leid arbeid	94 065	96 699	99 991
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	28 340	19 146	16 018
– Jordbrukets andel av kår	2 528	2 581	2 633
= Vederlag til arbeid og egenkapital	363 703	405 027	447 664
/ Antall årsverk	1,729	1,729	1,729
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	210 355	234 255	258 915
+ Produktivitetsendringer	0	800	2 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	210 355	235 055	261 415

5 Svin og korn, 46 avlssvin og 357 dekar korn. Landet

	38 bruk		
	2008	2009	2010
Inntekter i alt	2 413 366	2 449 517	2 488 531
– Kostnader i alt	1 923 051	2 063 259	2 085 131
= Driftsoverskudd	490 315	386 258	403 400
+ Leid arbeid	85 835	88 238	91 243
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	116 490	78 699	65 842
– Jordbrukets andel av kår	3 869	3 951	4 030
= Vederlag til arbeid og egenkapital	455 791	391 846	424 771
/ Antall årsverk	1,681	1,681	1,681
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	271 094	233 061	252 644
+ Produktivitetsendringer	0	2 000	4 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	271 094	235 061	257 344

6 Egg og planteprodukter, 4645 verpehøner og 139 dekar korn. Landet

13 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 777 580	1 904 230	1 900 884
– Kostnader i alt	1 437 977	1 542 265	1 557 658
= Driftsoverskudd	339 603	361 965	343 226
+ Leid arbeid	128 407	132 002	136 497
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	73 535	49 679	41 563
– Jordbrukets andel av kår	2 303	2 352	2 399
= Vederlag til arbeid og egenkapital	392 172	441 936	435 761
/ Antall årsverk	1,675	1,675	1,675
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	234 085	263 789	260 103
+ Produktivitetsendringer	0	1 700	4 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	234 085	265 489	264 203

7 Poteter og korn, 103 daa poteter og 335 dekar korn. Landet

13 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 058 751	1 110 222	1 155 835
– Kostnader i alt	749 419	831 282	825 405
= Driftsoverskudd	309 332	278 940	330 430
+ Leid arbeid	47 463	48 792	50 453
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	43 195	29 182	24 415
– Jordbrukets andel av kår	3 543	3 618	3 690
= Vederlag til arbeid og egenkapital	310 057	294 932	352 778
/ Antall årsverk	1,254	1,254	1,254
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	247 215	235 155	281 277
+ Produktivitetsendringer	0	– 5 000	– 6 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	247 215	230 155	274 577

8 Storfeslakt/ammeku, 25 ammekyr. Landet

33 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	721 540	777 539	792 841
– Kostnader i alt	574 405	621 632	616 531
= Driftsoverskudd	147 135	155 907	176 310
+ Leid arbeid	35 485	36 479	37 721
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	43 314	29 262	24 482
– Jordbrukets andel av kår	5 145	5 254	5 359
= Vederlag til arbeid og egenkapital	134 161	157 870	184 190
/ Antall årsverk	1,245	1,245	1,245
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	107 761	126 805	147 945
+ Produktivitetsendringer	0	2 600	6 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	107 761	129 405	154 145

9 Frukt/bær og sau, 47 daa frukt og 8 vinterføra sauer.
Landet

25 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	671 866	706 178	745 756
– Kostnader i alt	411 530	434 082	443 404
= Driftsoverskudd	260 336	272 096	302 352
+ Leid arbeid	134 256	138 015	142 714
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	14 995	10 130	8 475
– Jordbrukets andel av kår	2 661	2 717	2 771
= Vederlag til arbeid og egenkapital	376 936	397 264	433 820
/ Antall årsverk	1,807	1,807	1,807
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	208 655	219 908	240 143
+ Produktivitetsendringer	0	5 000	12 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	208 655	224 908	252 143

10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 80383 fjorfeslakt. Landet

15 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	2 650 034	2 715 235	2 772 165
– Kostnader i alt	2 229 970	2 399 673	2 418 002
= Driftsoverskudd	420 064	315 562	354 163
+ Leid arbeid	67 923	69 825	72 202
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	92 503	62 494	52 284
– Jordbrukets andel av kår	3 210	3 278	3 343
= Vederlag til arbeid og egenkapital	392 274	319 615	370 738
/ Antall årsverk	1,174	1,174	1,174
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	334 139	272 248	315 795
+ Produktivitetsendringer	0	2500	5 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	334 139	274 748	321 595

11 Økologisk melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet

23 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 165 733	1 232 356	1 257 819
– Kostnader i alt	851 802	882 384	905 865
= Driftsoverskudd	313 931	349 972	351 954
+ Leid arbeid	146 444	150 544	155 670
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	48 058	32 467	27 163
– Jordbrukets andel av kår	2 902	2 963	3 022
= Vederlag til arbeid og egenkapital	409 415	465 086	477 439
/ Antall årsverk	1,892	1,892	1,892
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	216 377	245 799	252 327
+ Produktivitetsendringer	0	800	2 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	216 377	246 599	254 927

12 Melk og storfeslakt, < 15 årskyr (12 årskyr). Landet		101 bruk		
		2008	2009	2010
Inntekter i alt		739 049	790 462	820 598
– Kostnader i alt		530 773	566 222	569 773
= Driftsoverskudd		208 276	224 240	250 825
+ Leid arbeid		64 735	66 548	68 813
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter		22 513	15 209	12 725
– Jordbrukets andel av kår		2 483	2 535	2 586
= Vederlag til arbeid og egenkapital		248 015	273 044	304 327
/ Antall årsverk		1,541	1,541	1,541
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk		160 896	177 133	197 427
+ Produktivitetsendringer		0	600	1 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.		160 896	177 733	199 327

13 Melk og storfeslakt, > 15 årskyr (24 årskyr). Landet		240 bruk		
		2008	2009	2010
Inntekter i alt		1 376 426	1 467 500	1 507 518
– Kostnader i alt		992 770	1 062 591	1 069 048
= Driftsoverskudd		383 656	404 909	438 470
+ Leid arbeid		105 427	108 379	112 069
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter		65 115	43 991	36 804
– Jordbrukets andel av kår		4 283	4 373	4 461
= Vederlag til arbeid og egenkapital		419 685	464 924	509 274
/ Antall årsverk		2,009	2,009	2,009
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk		208 880	231 396	253 469
+ Produktivitetsendringer		0	800	2 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.		208 880	232 196	255 969

14 Melk og storfeslakt, 40 største melkebruk, 40 årskyr. Landet		40 bruk		
		2008	2009	2010
Inntekter i alt		2 131 531	2 267 987	2 321 404
– Kostnader i alt		1 637 704	1 750 015	1 764 260
= Driftsoverskudd		493 827	517 972	557 144
+ Leid arbeid		139 980	143 899	148 799
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter		151 989	102 682	85 907
– Jordbrukets andel av kår		5 096	5 204	5 308
= Vederlag til arbeid og egenkapital		476 722	553 985	614 728
/ Antall årsverk		2,356	2,356	2,356
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk		202 382	235 182	260 969
+ Produktivitetsendringer		0	700	2 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.		202 382	235 882	263 369

15 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Østlandets flatbygder		33 bruk		
		2008	2009	2010
Inntekter i alt		1 374 191	1 464 522	1 503 961
– Kostnader i alt		1 040 076	1 103 290	1 115 509
= Driftsoverskudd		334 115	361 232	388 452
+ Leid arbeid		140 582	144 518	149 439
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter		54 624	36 903	30 874
– Jordbrukets andel av kår		3 001	3 064	3 126
= Vederlag til arbeid og egenkapital		417 072	465 783	503 891
/ Antall årsverk		1,946	1,946	1,946
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk		214 285	239 312	258 891
+ Produktivitetsendringer		0	800	2 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.		214 285	240 112	261 391

16 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Østlandets andre bygder		58 bruk		
		2008	2009	2010
Inntekter i alt		1 071 897	1 145 138	1 181 015
– Kostnader i alt		757 846	806 318	812 108
= Driftsoverskudd		314 051	338 820	368 907
+ Leid arbeid		88 847	91 335	94 444
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter		34 151	23 072	19 303
– Jordbrukets andel av kår		5 337	5 450	5 559
= Vederlag til arbeid og egenkapital		363 410	401 633	438 489
/ Antall årsverk		1,854	1,854	1,854
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk		195 993	216 607	236 484
+ Produktivitetsendringer		0	700	2 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.		195 993	217 307	238 784

17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren		18 bruk		
		2008	2009	2010
Inntekter i alt		1 663 632	1 781 157	1 830 309
– Kostnader i alt		1 185 920	1 275 953	1 282 098
= Driftsoverskudd		477 712	505 204	548 211
+ Leid arbeid		77 188	79 349	82 051
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter		93 863	63 412	53 053
– Jordbrukets andel av kår		878	897	914
= Vederlag til arbeid og egenkapital		460 159	520 244	576 295
/ Antall årsverk		2,027	2,027	2,027
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk		227 004	256 644	284 295
+ Produktivitetsendringer		0	800	2 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.		227 004	257 444	286 995

18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogaland, andre byg-
der

35 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 092 821	1 169 776	1 205 380
– Kostnader i alt	811 884	870 871	875 464
= Driftsoverskudd	280 937	298 905	329 916
+ Leid arbeid	85 290	87 678	90 663
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	69 635	47 044	39 359
– Jordbrukets andel av kår	1 086	1 109	1 131
= Vederlag til arbeid og egenkapital	295 506	338 430	380 089
/ Antall årsverk	1,679	1,679	1,679
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	175 987	201 550	226 360
+ Produktivitetsendringer	0	600	2 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	175 987	202 150	228 460

19 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Vestlandet

63 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 060 584	1 135 638	1 173 135
– Kostnader i alt	764 244	819 994	824 311
= Driftsoverskudd	296 340	315 644	348 824
+ Leid arbeid	70 978	72 965	75 450
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	41 873	28 289	23 667
– Jordbrukets andel av kår	4 879	4 982	5 082
= Vederlag til arbeid og egenkapital	320 566	355 338	395 525
/ Antall årsverk	1,755	1,755	1,755
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	182 657	202 470	225 369
+ Produktivitetsendringer	0	700	2 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	182 657	203 170	227 569

20 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Trøndelag

70 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 208 457	1 294 079	1 331 920
– Kostnader i alt	867 168	928 681	933 684
= Driftsoverskudd	341 289	365 398	398 236
+ Leid arbeid	98 078	100 824	104 257
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	49 989	33 772	28 255
– Jordbrukets andel av kår	5 834	5 957	6 076
= Vederlag til arbeid og egenkapital	383 544	426 493	468 162
/ Antall årsverk	1,979	1,979	1,979
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	193 767	215 465	236 517
+ Produktivitetsendringer	0	700	2 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	193 767	216 165	238 817

21 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Nord-Norge

64 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 217 720	1 295 344	1 333 171
– Kostnader i alt	859 123	920 634	924 930
= Driftsoverskudd	358 597	374 710	408 241
+ Leid arbeid	99 014	101 786	105 252
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	60 956	41 181	34 453
– Jordbrukets andel av kår	978	999	1 019
= Vederlag til arbeid og egenkapital	395 677	434 316	478 021
/ Antall årsverk	1,901	1,901	1,901
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	208 162	228 490	251 482
+ Produktivitetsendringer	0	800	2 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	208 162	229 290	253 982

22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet

56 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	309 031	322 321	323 625
– Kostnader i alt	263 432	292 586	287 220
= Driftsoverskudd	45 599	29 735	36 405
+ Leid arbeid	2 575	2 647	2 737
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	21 844	14 757	12 347
– Jordbrukets andel av kår	2 549	2 603	2 655
= Vederlag til arbeid og egenkapital	23 781	15 022	24 140
/ Antall årsverk	0,409	0,409	0,409
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	58 114	36 709	58 991
+ Produktivitetsendringer	0	– 1 200	– 1 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	58 114	35 509	57 391

23 Korn, > 400 dekar korn (689 dekar korn). Østlandet

19 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	921 280	957 884	960 583
– Kostnader i alt	718 078	808 601	788 859
= Driftsoverskudd	203 202	149 283	171 724
+ Leid arbeid	9 657	9 927	10 265
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	38 907	26 285	21 991
– Jordbrukets andel av kår	3 055	3 120	3 182
= Vederlag til arbeid og egenkapital	170 897	129 805	156 816
/ Antall årsverk	0,789	0,789	0,789
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	216 556	164 485	198 713
+ Produktivitetsendringer	0	– 4 400	– 5 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	216 556	160 085	192 813

24 Korn og svin, 301 daa korn og 22 avlssvin. Trøndelag

26 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	1 191 883	1 214 770	1 232 851
– Kostnader i alt	901 702	968 995	978 771
= Driftsoverskudd	290 181	245 775	254 080
+ Leid arbeid	44 526	45 773	47 331
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	73 082	49 373	41 307
– Jordbrukets andel av kår	7 274	7 428	7 576
= Vederlag til arbeid og egenkapital	254 351	234 747	252 528
/ Antall årsverk	1,092	1,092	1,092
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	232 892	214 942	231 223
+ Produktivitetsendringer	0	1 700	4 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	232 892	216 642	235 323

25 Sau, 100 vinterfôra sauer. Vestlandet

19 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	375 419	390 144	404 246
– Kostnader i alt	256 219	271 585	273 202
= Driftsoverskudd	119 200	118 559	131 044
+ Leid arbeid	32 901	33 822	34 974
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	7 284	4 921	4 117
– Jordbrukets andel av kår	1 271	1 298	1 324
= Vederlag til arbeid og egenkapital	143 546	146 162	160 577
/ Antall årsverk	0,994	0,994	0,994
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	144 407	147 039	161 540
+ Produktivitetsendringer	0	3 500	8 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	144 407	150 539	169 840

26 Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge

19 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	645 776	668 115	691 143
– Kostnader i alt	432 389	464 596	463 639
= Driftsoverskudd	213 387	203 519	227 504
+ Leid arbeid	57 075	58 673	60 671
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	24 533	16 574	13 866
– Jordbrukets andel av kår	633	646	659
= Vederlag til arbeid og egenkapital	245 296	244 972	273 650
/ Antall årsverk	1,313	1,313	1,313
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	186 858	186 612	208 458
+ Produktivitetsendringer	0	4 500	10 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	186 858	191 112	219 158

27 Sau (de 25 største sauebrukene), 229 vinterføra sauer.
Landet

25 bruk

	2008	2009	2010
Inntekter i alt	816 930	840 471	870 469
– Kostnader i alt	543 988	586 512	584 162
= Driftsoverskudd	272 942	253 959	286 307
+ Leid arbeid	62 946	64 708	66 912
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	37 291	25 193	21 078
– Jordbrukets andel av kår	2 121	2 166	2 209
= Vederlag til arbeid og egenkapital	296 476	291 308	329 932
/ Antall årsverk	1,390	1,390	1,390
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	213 255	209 537	237 320
+ Produktivitetsendringer	0	5 100	12 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. prod.endr.	213 255	214 637	249 520

Tabell 8.4 Utvikling i sum tilskudd. Kroner per bruk

	Sum tilskudd 2008	Endring til 2009	Endring til 2010 ¹	Endring til 2011 ²	Endring 2009– 2010 ¹
1 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	393 240	18 782	47 697	70 602	28 915
2 Korn, 333 dekar korn. Landet	140 649	– 545	350	2 672	895
3 Sau, 136 vinterfôra sauer. Landet	278 040	23 609	37 321	53 301	13 712
4 Melkeproduksjon geit, 87 årsgeiter. Landet	522 937	41 606	79 881	98 539	38 275
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	249 080	2 939	7 908	4 040	4 968
6 Egg/planteprod., 4645 høner + 139 dekar korn. Landet	212 208	4 018	8 216	4 240	4 197
7 Poteter og korn, 103 daa poteter + 335 daa korn. Landet	146 719	– 1 259	– 295	4 270	964
8 Storfeslakt/ammeku, 25 ammekyr. Landet	327 913	28 892	45 728	69 042	16 836
9 Frukt/bær og sau, 47 dekar frukt + 8 v.f. sauer. Landet	169 889	3 173	18 938	33 837	15 765
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 80383 fjorfeslakt. Landet	130 876	2 615	5 930	1 168	3 315
11 Økologisk melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	442 029	19 925	48 813	71 376	28 889
12 Melk og storfeslakt, < 15 årskyr (12). Landet	293 488	17 232	42 651	60 713	25 419
13 Melk og storfeslakt, > 15 årskyr (24). Landet	435 217	18 407	48 979	72 727	30 572
14 Melk, de 40 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	544 204	18 770	56 476	81 945	37 706
15 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Østlandets flatbygd.	390 467	18 056	48 335	70 873	30 279
16 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Østlandets andre byg.	390 026	20 511	49 474	77 937	28 964
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jær.	320 020	17 076	52 680	71 426	35 603
18 Melk og storfesl., 20 årskyr. Agder/Rogal., andre byg.	345 274	20 408	48 950	78 088	28 542
19 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Vestlandet	351 296	20 138	49 988	78 236	29 849
20 Melk og storfeslakt 21 årskyr. Trøndelag	381 890	21 285	50 789	79 736	29 503
21 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Nord-Norge	498 103	20 039	50 310	80 253	30 271
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	95 562	– 64	552	2 133	616
23 Korn, > 400 dekar korn (689 dekar korn). Østlandet	249 670	– 2 476	– 845	3 362	1 631
24 Korn og svin, 301 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	213 371	1 770	4 289	– 2 295	2 520
25 Sau, 100 vinterfôra sauer. Vestlandet	210 845	16 494	26 715	38 695	10 221
26 Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge	360 624	25 831	42 022	64 306	16 191
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 229 v.f. sauer. Landet	423 081	28 945	49 500	77 868	20 555

1) Før utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn

2) Med 2011 menes fullt utslag av jordbruksavtalen 2010

Tabell 8.5 Utvikling i sum tilskudd. Kroner per årsverk

	Sum tilskudd 2008	Endring til 2009	Endring til 2010 ¹	Endring til 2011 ²	Endring 2009– 2010 ¹
1 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	210 237	10 041	25 500	37 746	15 459
2 Korn, 333 dekar korn. Landet	283 914	– 1 100	707	5 393	1 807
3 Sau, 136 vinterfôra sauer. Landet	237 823	20 194	31 923	45 591	11 729
4 Melkeproduksjon geit, 87 årsgeiter. Landet	302 451	24 063	46 201	56 992	22 137
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	148 147	1 748	4 703	2 403	2 955
6 Egg/planteprod., 4645 høner + 139 dekar korn. Landet	126 666	2 399	4 904	2 531	2 505
7 Poteter og korn, 103 daa poteter + 335 daa korn. Landet	116 982	– 1 003	– 235	3 405	769
8 Storfeslakt/ammeku, 25 ammekyr. Landet	263 387	23 207	36 729	55 456	13 523
9 Frukt/bær og sau, 47 dekar frukt + 8 v.f. sauer. Landet	94 043	1 757	10 483	18 731	8 727
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 80383 fjorfeslakt. Landet	111 480	2 228	5 052	995	2 824
11 Økologisk melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	233 613	10 530	25 798	37 722	15 268
12 Melk og storfeslakt, < 15 årskyr (12). Landet	190 396	11 179	27 669	39 386	16 490
13 Melk og storfeslakt, > 15 årskyr (24). Landet	216 611	9 161	24 377	36 197	15 216
14 Melk, de 40 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	231 030	7 968	23 976	34 788	16 007
15 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Østlandets flatbygd.	200 616	9 277	24 834	36 413	15 557
16 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Østlandets andre byg.	210 347	11 062	26 682	42 033	15 621
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jær.	157 871	8 424	25 988	35 235	17 564
18 Melk og storfesl., 20 årskyr. Agder/Rogal., andre byg.	205 626	12 154	29 152	46 505	16 998
19 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Vestlandet	200 167	11 475	28 483	44 578	17 008
20 Melk og storfeslakt 21 årskyr. Trøndelag	192 932	10 753	25 659	40 283	14 905
21 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Nord-Norge	262 047	10 543	26 468	42 220	15 925
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	233 526	– 157	1 349	5 212	1 505
23 Korn, > 400 dekar korn (689 dekar korn). Østlandet	316 374	– 3 137	– 1 070	4 260	2 067
24 Korn og svin, 301 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	195 369	1 620	3 927	– 2 101	2 307
25 Sau, 100 vinterfôra sauer. Vestlandet	212 110	16 593	26 875	38 927	10 282
26 Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge	274 712	19 678	32 011	48 986	12 333
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 229 v.f. sauer. Landet	304 321	20 820	35 605	56 010	14 785

1) Før utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn

2) Med 2011 menes fullt utslag av jordbruksavtalen 2010

Tabell 8.6 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per bruk

			2008	2009	2010 ¹
1	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	59 300	59 300	59 300
2	Korn. 333 dekar korn	Landet	27 200	24 100	25 400
3	Sau. 136 vinterfôra sauer	Landet	35 500	34 900	37 500
4	Melkeproduksjon geit. 87 årsgelter	Landet	55 600	59 300	59 300
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	59 300	59 300	59 300
6	Egg og korn. 4 645 høner + 139 dekar korn	Landet	59 300	59 300	59 300
7	Poteter og korn. 103 daa poteter + 335 daa korn	Landet	56 800	52 700	59 300
8	Storfeslakt/ammeku. 25 ammekyr	Landet	35 100	36 300	39 000
9	Frukt/bær og sau. 47 dekar frukt + 8 v.f. sauer	Landet	50 200	51 800	55 800
10	Fjorfe kjøtt og planteprodukter. 80 383 fjorfeslakt	Landet	59 300	57 600	59 300

1) Før utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn

Tabell 8.7 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per bruk

			2008	2009	2010 ¹
11	Økologisk melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	57 400	59 300	59 300
12	Melk og storfeslakt. < 15 årskyr (12)	Landet	43 300	45 400	48 900
13	Melk og storfeslakt. > 15 årskyr (24)	Landet	59 300	59 300	59 300
14	Melk (de 40 største brukene). 40 årskyr	Landet	59 300	59 300	59 300
15	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Østlandets flatbygder	59 300	59 300	59 300
16	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Østlandets a. bygder	57 400	59 300	59 300
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rog., Jæren	59 300	59 300	59 300
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	53 000	55 400	59 300
19	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Vestlandet	55 000	57 600	59 300
20	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Trøndelag	59 300	59 300	59 300
21	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Nord-Norge	59 300	59 300	59 300
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	19 100	12 400	15 200
23	Korn. > 400 dekar korn (689 dekar korn)	Østlandet	42 600	35 400	38 400
24	Korn og korn/svin. 301 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	54 200	48 300	49 400
25	Sau. 100 vinterfôra sauer	Vestlandet	31 300	31 300	32 900
26	Sau. 171 vinterfôra sauer	Nord-Norge	43 900	42 600	45 800
27	Sau (25 største brukene). 229 v.f. sauer	Landet	51 900	49 400	53 700

1) Før utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn

De to tabellene ovenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2008–2010. Resultatene for 2010 er før virkningene i 2010 av årets jordbruksavtale er innarbeidet.

Beregningen tar utgangspunkt i driftsoverskuddet på referansebrukene det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år og er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 33 på alle jordbruksbedrifter (jf. Totalkalkylepublikasjonen 2010 kapittel 6.2).

I de to tabellene nedenfor er de samme beregnede utslagene av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 8.8 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk

			2008	2009	2010 ¹
1	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	31 700	31 700	31 700
2	Korn. 333 dekar korn	Landet	54 900	48 700	51 300
3	Sau. 136 vinterfôra sauer	Landet	30 400	29 900	32 100
4	Melkeproduksjon geit. 87 årsgelter	Landet	32 200	34 300	34 300
5	Svin og korn. 46 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	35 300	35 300	35 300
6	Egg og korn. 4 645 høner + 139 dekar korn	Landet	35 400	35 400	35 400
7	Poteter og korn. 103 daa poteter + 335 daa korn	Landet	45 300	42 000	47 300
8	Storfeslakt/ammeku. 25 ammekyr	Landet	28 200	29 100	31 300
9	Frukt/bær og sau. 47 dekar frukt + 8 v.f. sauer	Landet	27 800	28 700	30 900
10	Fjorfe kjøtt og planteprodukter. 80 383 fjorfeslakt	Landet	50 500	49 100	50 500

1) Før utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn

Tabell 8.9 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kroner per årsverk

			2008	2009	2010 ¹
11	Økologisk melk og storfeslakt. 20 årskyr	Landet	30 300	31 400	31 400
12	Melk og storfeslakt. < 15 årskyr (12)	Landet	28 100	29 400	31 800
13	Melk og storfeslakt. > 15 årskyr (24)	Landet	29 500	29 500	29 500
14	Melk (de 40 største brukene). 40 årskyr	Landet	25 200	25 200	25 200
15	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Østlandets flatbygder	30 500	30 500	30 500
16	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Østlandets a. bygder	31 000	32 000	32 000
17	Melk og storfeslakt. 34 årskyr	Agder og Rog., Jæren	29 300	29 300	29 300
18	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	31 500	33 000	35 300
19	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Vestlandet	31 400	32 800	33 800
20	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Trøndelag	30 000	30 000	30 000
21	Melk og storfeslakt. 18 årskyr	Nord-Norge	31 200	31 200	31 200
22	Korn. < 400 dekar korn (233 dekar korn)	Østlandet	46 600	30 400	37 200
23	Korn. > 400 dekar korn (689 dekar korn)	Østlandet	54 000	44 800	48 600
24	Korn og korn/svin. 301 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	49 600	44 200	45 200
25	Sau. 100 vinterfôra sauer	Vestlandet	31 500	31 400	33 100
26	Sau. 171 vinterfôra sauer	Nord-Norge	33 500	32 500	34 900
27	Sau (25 største brukene). 229 v.f. sauer	Landet	37 300	35 500	38 600

1) Før utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.10 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive produktivitetsendringer. Resultatene før jordbruksavtalen 2010. Kroner per årsverk

	Årsverk	2008	2009	2010
1 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	1,870	229 100	250 900	274 100
2 Korn, 333 dekar korn. Landet	0,495	180 900	142 900	170 800
3 Sau, 136 vinterfôra sauer. Landet	1,169	179 700	184 800	211 700
4 Melkeproduksjon geit, 87 årsgeiter. Landet	1,729	242 500	269 400	295 700
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	1,681	306 400	270 400	292 600
6 Egg og planteprodukter, 4645 høner + 139 dekar korn. Landet	1,675	269 500	300 900	299 600
7 Poteter og korn, 103 daa poteter + 335 daa korn. Landet	1,254	292 500	272 200	321 900
8 Storfeslakt/ammeku, 25 ammekyr. Landet	1,245	135 900	158 500	185 500
9 Frukt/bær og sau, 47 dekar frukt + 8 v.f. sauer. Landet	1,807	236 500	253 600	283 100
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 80383 fjorfeslakt. Landet	1,174	384 700	323 800	372 100

Tabell 8.11 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive produktivitetsendringer. Resultatene før jordbruksavtalen 2010. Kroner per årsverk

	Årsverk	2008	2009	2010
11 Økologisk melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	1,892	246 700	278 000	286 300
12 Melk og storfeslakt, < 15 årskyr (12). Landet	1,541	189 000	207 200	231 100
13 Melk og storfeslakt, > 15 årskyr (24). Landet	2,009	238 400	261 700	285 500
14 Melk, 40 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	2,356	227 600	261 100	288 600
15 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Østlandets flatbygder	1,946	244 800	270 600	291 900
16 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Østlandets andre bygder	1,854	227 000	249 300	270 800
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	2,027	256 300	286 700	316 300
18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,679	207 500	235 100	263 800
19 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Vestlandet	1,755	214 000	236 000	261 400
20 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Trøndelag	1,979	223 700	246 100	268 800
21 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Nord-Norge	1,901	239 400	260 500	285 200
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	0,409	104 700	65 900	94 600
23 Korn, > 400 dekar korn (689 dekar korn). Østlandet	0,789	270 500	204 900	241 400
24 Korn og svin, 301 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	1,092	282 500	260 800	280 500
25 Sau, 100 vinterfôra sauer. Vestlandet	0,994	175 900	182 000	203 000
26 Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,313	220 300	223 600	254 100
27 Sau, 25 største sauebrukene, 229 vinterfôra sauer. Landet	1,390	250 600	250 100	288 100

Tabell 8.12 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive produktivitetsendringer. Resultatene før jordbruksavtalen 2010. Kroner per årsverk

	Vederlag i 2008	Endring fra 2008 til 2009	Endring fra 2009 til 2010	Endring fra 2008 til 2010
1 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	229 100	21 800	23 200	45 000
2 Korn, 333 dekar korn. Landet	180 900	- 38 000	27 900	- 10 100
3 Sau, 136 vinterfôra sauer. Landet	179 700	5 100	26 900	32 000
4 Melkeproduksjon geit, 87 årsgreiter. Landet	242 500	26 900	26 300	53 200
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	306 400	- 36 000	22 200	- 13 800
6 Egg og planteprodukter, 4645 høner + 139 dekar korn. Landet	269 500	31 400	- 1 300	30 100
7 Poteter og korn, 103 daa poteter + 335 daa korn. Landet	292 500	- 20 300	49 700	29 400
8 Storfeslakt/ammeku, 25 ammekyr. Landet	135 900	22 600	27 000	49 600
9 Frukt/bær og sau, 47 dekar frukt + 8 v.f. sauer. Landet	236 500	17 100	29 500	46 600
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 80383 fjorfeslakt. Landet	384 700	- 60 900	48 300	- 12 600

Tabell 8.13 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive produktivitetsendringer. Resultatene før jordbruksavtalen 2010. Kroner per årsverk

	Vederlag i 2008	Endring fra 2008 til 2009	Endring fra 2009 til 2010	Endring fra 2008 til 2010
11 Økologisk melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	246 700	31 300	8 300	39 600
12 Melk og storfeslakt, < 15 årskyr (12). Landet	189 000	18 200	23 900	42 100
13 Melk og storfeslakt, > 15 årskyr (24). Landet	238 400	23 300	23 800	47 100
14 Melk, 40 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	227 600	33 500	27 500	61 000
15 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Østlandets flatbygder	244 800	25 800	21 300	47 100
16 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Østlandets andre bygder	227 000	22 300	21 500	43 800
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	256 300	30 400	29 600	60 000
18 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	207 500	27 600	28 700	56 300
19 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Vestlandet	214 000	22 000	25 400	47 400
20 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Trøndelag	223 700	22 400	22 700	45 100
21 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Nord-Norge	239 400	21 100	24 700	45 800
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	104 700	- 38 800	28 700	- 10 100
23 Korn, > 400 dekar korn (689 dekar korn). Østlandet	270 500	- 65 600	36 500	- 29 100
24 Korn og svin, 301 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	282 500	- 21 700	19 700	- 2 000
25 Sau, 100 vinterfôra sauer. Vestlandet	175 900	6 100	21 000	27 100
26 Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge	220 300	3 300	30 500	33 800
27 Sau, 25 største sauebrukene, 229 vinterfôra sauer. Landet	250 600	- 500	38 000	37 500

I tabellen nedenfor er årets jordbruksavtale innarbeidet i referansebruksberegningene og regnet fram til kalenderåret 2011 (fullt utslag av avtalen) med utgangspunkt i forutsetninger som avtalepartene har lagt til grunn.

Tabell 8.14 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Fullt utslag er helårsvirkningen for kalenderåret 2011 når jordbruksavtalen 2010 er innarbeidet med avtalepartenes forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2010 til 2011. Kroner per årsverk

	2010 før avtale ¹ ekskl. skatt	2010 før avtale ¹ inkl. skatt	Fullt utslag av avtalen ² ekskl. skatt	Fullt utslag av avtalen ² inkl. skatt
1 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Landet	242 300	274 100	19 300	19 200
2 Korn, 333 dekar korn. Landet	119 500	170 800	– 8 600	– 9 700
3 Sau, 136 vinterfôra sauer. Landet	179 600	211 700	14 900	16 800
4 Melkeproduksjon geit, 87 årsgreiter. Landet	261 400	295 700	12 300	12 300
5 Svin og korn, 46 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	257 300	292 600	15 100	15 000
6 Egg/planteprod., 4645 høner + 139 dekar korn. Landet	264 200	299 600	20 100	20 200
7 Potet og korn, 103 daa poteter + 335 daa korn. Landet	274 600	321 900	18 400	18 400
8 Storfeslakt/ammeku, 25 ammekyr. Landet	154 100	185 500	18 000	20 300
9 Frukt/bær og sau, 47 daa frukt + 8 v.f. sauer. Landet	252 100	283 100	15 000	16 700
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 80383 fjorfeslakt. Landet	321 600	372 100	9 200	9 300
11 Økologisk melk og storfeslakt. 20 årskyr). Landet	254 900	286 300	16 800	16 800
12 Melk og storfeslakt, < 15 årskyr (12). Landet	199 300	231 100	16 100	18 100
13 Melk og storfeslakt, > 15 årskyr (24). Landet	256 000	285 500	19 700	19 700
14 Melk, de 40 største melkebrukene, 40 årskyr. Landet	263 400	288 600	22 100	22 100
15 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Østlandets flatbygder	261 400	291 900	18 600	18 600
16 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Østl. andre bygder	238 800	270 800	21 200	21 200
17 Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogal. Jæren	287 000	316 300	21 600	21 600
18 Melk og storfesl., 20 årskyr. Agd./Rogal. andre bygder	228 500	263 800	24 400	24 500
19 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Vestlandet	227 600	261 400	23 100	23 200
20 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Trøndelag	238 800	268 800	21 700	21 700
21 Melk og storfeslakt, 18 årskyr. Nord-Norge	254 000	285 200	22 100	22 100
22 Korn, < 400 dekar korn (233 dekar korn). Østlandet	57 400	94 600	– 7 800	– 11 100
23 Korn, > 400 dekar korn (689 dekar korn). Østlandet	192 800	241 400	– 11 200	– 12 700
24 Korn og korn/svin, 301 daa korn + 22 avlssv. Trøndelag	235 300	280 500	5 900	6 600
25 Sau, 100 vinterfôra sauer. Vestlandet	169 800	203 000	12 800	14 400
26 Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge	219 200	254 100	18 600	21 000
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 229 v.f. sauer. Landet	249 500	288 100	22 900	25 900

1) Før utslaget av jordbruksavtalen 2010 er regnet inn i resultatene for året 2010

2) Fullt utslag for kalenderåret 2011 (helårsvirkning av avtalen) med avtalepartenes forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2011 (jf. tabell 7.1)

8.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2008 er det 34 økologiske melkeproduksjonsbruk. For å få en mer ensartet gruppe til å utarbeide referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt, er noen av disse brukene tatt ut. Det er derfor 23 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruksberegninger. Presentasjonen i tabell 8.15 nedenfor omfatter kun regnskapsåret 2008 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Referansebruk 11 har 20,1 årskyr, 27,5 andre storfe og bare et lite innslag andre husdyr. Jordbruksarealet er på 357 dekar, herav 306 dekar eng/beite og 49 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 110 460 liter melk og 3 520 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 4,69 kroner per liter, som er noe høyere enn for eksempel på referansebruk 1 med 3,99 kroner per liter. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 3,88 kroner og 0,50 kroner høyere per kg enn på referansebruk 1.

Tabell 8.15 viser det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2008 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3491 timer mens det er 3451 timer på referansebruk 1 med 20,3 årskyr (og til sammenligning 3707 timer på referansebruk 13 med 23,9 årskyr, 3098 timer på referansebruk 18 med 19,5 årskyr og 3652 timer på referansebruk 20 med 21,0 årskyr).

Tabell 8.15 Resultatregning for 23 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2008. Kroner

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk 1
Antall årskyr	20,1	20,3
Jordbruksareal i alt, dekar	357	305
Sum inntekter før tilskudd	723 700	795 400
pristilskudd	26 800	70 600
produksjonsuavhengige tilskudd	415 200	322 600
+ Tilskudd i alt	442 000	393 200
= Inntekter i alt	1 165 700	1 188 600
variable kostnader	269 800	368 000
faste kostnader	465 000	382 200
avskrivninger	117 000	105 700
– Kostnader i alt	851 800	855 900
= Driftsoverskudd	313 900	332 700
+ Leid arbeid	146 500	93 400
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	48 100	52 000
– Jordbrukets andel av kår	2 900	3 800
= Vederlag til arbeid og egenkapital	409 400	370 300
/ Antall årsverk	1,892	1,870
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	216 400	198 000

8.3 Samdrifter i melkeproduksjon

For regnskapsåret 2008 er det samlet inn 30 skatteregnskap fra samdrifter med minst to aktive deltakere og som har melk (med storfeslakt) som eneste produksjon. Dette materialet er brukt til å gjøre en analyse av driftsøkonomien i samdriftene i norsk melkeproduksjon. Resultater fra denne undersøkelsen er presentert i NILF-publikasjonen S-098-09 «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2008», NILF 2009.

Skatteregnskapene for samdriftene er omarbeidet til driftsregnskap etter de samme prinsipper som blir brukt for de regnskapene som inngår i de ordinære driftsgranskingene for jord- og skogbruk. Utvalget av samdrifter er tilfeldig og basert på lister som er trukket fra tilskudsregisteret til Statens landbruksforvaltning.

Resultatet for samdriftene er presentert i tabellen under. Regnskapet for samdriften er slått sammen med regnskapet til hver av deltakerne i samdriften slik at tallene viser resultatet for hele virksomheten. All jordbruksvirksomhet på de aktuelle eiendommene inngår, slik at både samdriften og deltakernes egen jordbruksvirksomhet er tatt med. Resultatmålene blir da et gjennomsnitt for samdriften og deltakerne.

Samdriftene er sammenlignet med en gruppe i driftsgranskingene bestående av 36 store melkeproduksjonsbruk som er drevet av enkeltbrukere, det vil si enkeltbruk som har driftsformen produksjon av melk og storfeslakt.¹ Driftsomfanget på disse har vært 41,4 årskyr, mot 40,4 årskyr for samdriftene. Omfanget av husdyrholdet har da vært såpass likt at dette skulle være en god sammenligningsgruppe. Det viser seg at samdriftene har hatt en god del større areal enn de store melkebrukene, 641 dekar mot 534 dekar. De store melkebrukene har tatt litt større avlinger enn samdriftene, 424 FEm per dekar mot 386 FEm for samdriftene. Vi tror at noe av dette skyldes plasseringen til de store melkebrukene. De fleste av disse ligger på flatbygdene, mens samdriftene er mer spredd over hele landet og har noe dårligere naturgitte forhold.

Samlede eiendeler i jordbruket hos samdriftene var per 31. desember 2008 verdt kr 4 965 000. På det samme tidspunktet var verdien av jordbrukseiendelene på de store melkebrukene kr 5 431 900.

Samdriftene har hatt noe større melkekvote enn de store melkebrukene. De store melkebrukene har produsert mindre melk og har utnyttet melkekvoten dårligere. Levert melkemengde har vært 274 400 liter for samdriftene og 265 400 liter for de store melkebrukene, mens melkekvoten har vært henholdsvis 277 200 liter og 276 600 liter. Samdriftene har produsert noe mer kjøtt enn de store melkebrukene, henholdsvis 269 kg per årsku og 242 kg per årsku. Samlet inntekt fra husdyrholdet har vært kr 1 744 600 hos samdriftene og kr 1 535 700 hos de store melkebrukene.

Utbetalte tilskudd har vært større hos samdriftene enn hos de store melkebrukene, henholdsvis kr 652 600 mot kr 559 800. En stor del av forskjellen skyldes at mange av samdriftene ligger i soner med høyere satser for tilskudd enn det som er tilfelle for de store melkebrukene. Samtidig har samdriftene klart større areal. Dette har slått ut i høyere utbetalinger av areal- og kulturlandskapstilskudd. Noe av forskjellene i tilskudd skyldes også at samdriftene er jevnt fordelt i regionene, mens de store melkebrukene er mer konsentrert i soner uten distriktstilskudd.

Sum produksjonsinntekter har vært kr 2 549 200 hos samdriftene. Tilsvarende sum hos de store melkebrukene har vært kr 2 159 700.

De variable kostnadene har vært høyere hos samdriftene. Dette skyldes i stor grad større kjøttproduksjon. Innkjøp av forbruksartikler til husdyrholdet og innkjøp av dyr har også kommet opp i større beløp hos samdriftene. De har hatt litt lavere faste kostnader enn de store melkebrukene. Spesielt er kostnadene til leid arbeid mindre. Dette skyldes at brukere i samdrift i mange tilfeller avløser hverandre eller arbeider i turnus slik at behovet for eksterne avløser blir mindre. De store melkebrukene har hatt stor økning i faste kostnader sammenlignet med tilsvarende gruppe i 2007. Særlig har kostnader til maskinleie, leasing, jordleie og kvoteleie hatt stor økning, fra kr 115 000 i 2007 til kr 215 700 i 2008. Sum faste kostnader for samdriftene har vært kr 726 900, mot kr 733 500 for de store melkebrukene. Med hensyn til avskrivninger har det ikke vært store forskjeller mellom de to gruppene.

---

¹ Driftsgranskingene er utvidet til å omfatte en egen gruppe med samdriftsbruk der minst to deltakere deltar aktivt i driften. I tillegg er det også med noen samdrifter med bare én aktiv deltaker i den vanlige driftsgranskingen. Disse er da klassifisert som enkeltbruk og inngår ikke i gruppen samdrifter. De fleste av disse samdriftene (med bare én aktiv deltaker) inngår imidlertid i sammenligningsgruppen store melkebruk. Det er således noen samdriftsbruk med i sammenligningsgruppen. Det er mulig at dette bidrar til å undervurdere forskjellen mellom samdrifter og andre melkebruk.

Driftsoverskuddet fra jordbruket hos samdriftene har vært kr 725 100, mot kr 479 700 hos de store melkebrukene. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk har vært kr 251 600 for samdriftene og kr 190 100 for de store melkebrukene.

Egenkapitalprosenten har vært 50 hos samdriftene og 39 hos de store melkebrukene.

Tabell 8.16 Samdrifter i melkeproduksjonen sammenlignet med store melkebruk

	Samdrifter 2008	Store melkebruk 2008
Antall bruk	30	36
Jordbruksareal, dekar	641	534
Herav leid areal, dekar	216	237
Eiendeler i jordbruket per 31.12., kroner	4 965 000	5 431 900
Antall årskyr	40,4	41,4
Melk per årsku, kg	7 448	7 187
Kjøtt per årsku, kg	269	242
Omsatt melk, liter	274 388	265 415
Melkekvote, liter	277 196	276 628
Melkepris, kroner per liter	4,05	4,04
Pris på kukjøtt, kroner per kg	33,95	33,03
Pris på annet storfekjøtt, kroner per kg	40,20	39,45
Arbeidsinnsats i alt (jordbruket), timer	5 036	4 358
Timer per årsku	125	105
Produksjonsinntekter, kroner		
Melk	1 112 600	1 072 400
Kukjøtt	188 500	167 800
Annet storfekjøtt	280 900	260 000
Livdyr	44 400	31 700
Inntekter fra husdyrprodukter i alt	1 744 600	1 535 700
Inntekter fra planteprodukter i alt	116 100	49 700
Tilskudd	652 600	559 800
Andre inntekter	44 400	19 400
Bunnfradrag	- 8 600	- 4 900
Sum produksjonsinntekter	2 549 200	2 159 700
Variable kostnader, kroner		
Såkorn, annet såfrø og planter	21 000	17 100
Handelsgjødsel og kalk	80 000	70 000
Kraftfôr	484 400	424 800
Annet fôr	41 200	47 200
Konserveringsmiddel	15 900	12 100
Kjøp av dyr	89 300	38 600
Andre variable kostnader	143 500	113 700
Sum variable kostnader	875 200	723 500
Faste kostnader, kroner		
Leid arbeid	103 100	143 200
Drivstoff	55 300	48 800
Vedlikehold	179 800	161 100
Maskinleie, leasing, jord- og kvoteleie	133 000	215 700
Andre faste kostnader	255 700	164 600
Sum faste kostnader	726 900	733 500
Avskrivninger i alt, kroner	222 000	223 000
Driftsoverskudd, kroner	725 100	479 700
Familiens arbeidsfortjeneste, kroner	431 600	165 600
Lønnsevne i alt, kroner	534 600	308 800
Lønnsevne, kroner per time	106,17	70,86
Familiens arbeidsfortjeneste per årsverk, kroner	182 900	86 400
Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner	686 600	449 000
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kroner	251 600	190 100
Egenkapitalprosent	50	39

8.4 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert produktivitetsendringer med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2008 til 2009 og fra 2009 til 2010 mellom de to beregningssystemene, er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2008. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabell 8.17 viser at inntektsnivået da er ca. 31 200 kroner per årsverk høyere i referansebruksberegningene. For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (produktivitetsendringer inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert produktivitetsendringer viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk.

Tabell 8.17 Vederlag til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk¹

Normaliserte regnskaper			Referansebruksberegningene ² inklusive produktivitetsendringer	
	Kr/årsverk	Endring	Kr/årsverk	Intervall for endring
2008	163 900		195 100	
2009	186 300	+ 22 400		fra minus 59 400 til pluss 33 500
2010	216 200	+ 29 900		fra minus 1 300 til pluss 46 800

1) Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

2) Resultatene er før jordbruksavtalen 2010

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert produktivitetsendringer, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2008 til 2009 slik det også er i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 10 100 kroner mindre økning i referansebrukssystemet. Fra 2009 til 2010 er det også inntektsøkning både i referansebruksberegningene og i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 6 000 kroner, med mindre økning på referansebrukene. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 31 200 kroner

over normaliserte regnskaper i 2008, mens de i 2010 ligger om lag 15 100 kroner over normaliserte regnskaper.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå, er:

- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer realrentekostnaden i normaliserte regnskaper. I årets beregning gir dette fra 2008 til 2009 et positivt bidrag til utviklingen på 500 kroner i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.
- Produktivitetsvekst er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 5 000 kroner per årsverk fra 2008 til 2009 og om lag 6 000 kroner per årsverk fra 2009 til 2010. Gjennomsnittlig produktivitetsøkning på referansebrukene er om lag 1 200 kroner fra 2008 til 2009 og om lag 3 400 kroner fra 2009 til 2010. (Produktivetsberegningene til referansebruksberegningene er beskrevet i kapittel 4.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten produktivitetsberegningene gjøres på for referansebrukene gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- Referansebrukene har med enkelte poster som ikke inngår i normaliserte regnskaper, slik som jordleie.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen nesten 2 000 kroner per årsverk.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene (budsjettert beløp) som regnes inn for budsjettåret 2010.

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo 17.06.2010

Knut Børve

Anne Snellingen Bye
Guro Dæhlen
Olaf Godli
Steinar Helgen

Anders Huus
Marit Jordal
Anders Thomas Knutsen
Hilde Haug Simonhjell

Brita Skallerud
Per Arne Skjeflo
Johnny Ødegård

Oddmund Hjukse